

**การประเมินโครงการแก้ไขปัญหานี้นอกระบบของรัฐบาล
กรณีศึกษาเขตพื้นที่อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย**
EVALUATION OF THE GOVERNMENT'S INFORMAL DEBT RESOLUTION PROJECT
A CASE STUDY OF WIANG CHIANG RUNG DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

สุทธิพงษ์ สติธิขันแก้ว
Suttipong Sittikankaew
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University
E-mail: 668970202@crju.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินโครงการแก้ไขปัญหานี้นอกระบบของรัฐบาล อำเภอเวียงเชียงรุ้งจังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP model 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา โครงการแก้ไขปัญหานี้นอกระบบของรัฐบาล อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยผู้ลงทะเบียนเข้าโครงการแก้ไขปัญหานี้นอกระบบของรัฐบาล อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย จำนวน 57 ราย ซึ่งใช้ตัวอย่างโดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) คือ ผู้ลงทะเบียนแก้ไขปัญหานี้นอกระบบ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ โดยใช้รูปแบบ CIPP Model ใน 4 ด้าน และความคิดเห็นของผู้ลงทะเบียนเข้าโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่าโครงการแก้ไขปัญหานี้นอกระบบของรัฐบาลในเขตอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย มีผลการประเมินในภาพรวมระดับมากที่สุด โดยมีด้านกระบวนการอยู่ระดับมากที่สุด ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการและสามารถนำไปพัฒนาต่อไปได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การประเมินโครงการภาครัฐ , นี้นอกระบบ , รัฐบาล , อำเภอเวียงเชียงรุ้ง , จังหวัดเชียงราย , CIPP Model

*Received October 2, 2025; Revised November 19, 2025; Accepted November 24, 2025

Abstract

This research aimed to: 1) evaluate the Government's Informal Debt Resolution Project in Wiang Chiang Rung District, Chiang Rai Province by employing the CIPP Model, and 2) propose recommendations for improving the project in this area. The sample consisted of 57 participants who registered for the government's informal debt resolution program in Wiang Chiang Rung District, selected through purposive sampling. The research instruments included questionnaires and interviews with officials involved in the project. The evaluation was conducted based on the four components of the CIPP Model, along with collecting participant's opinions. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The results revealed that the overall evaluation of the Government's Informal Debt Resolution Project in Wiang Chiang Rung District was at the highest level. The process component demonstrated the highest level of performance, followed by the input component, which also reached the highest level. These components played a crucial role in the project's success and provide a practical foundation for further development and improvement of the program.

Keywords: Evaluation of Government Projects , Informal Debt , Government ,
Wiang Chiang Rung District , Chiang Rai Province , CIPP Model

บทนำ

ปัญหานี้นอกระบบเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลได้ประกาศให้การแก้ไขปัญหาเป็น “วาระแห่งชาติ” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนและลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ไม่มั่นคงและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ สาเหตุหลักของการก่อเกิดปัญหานี้นอกระบบ ได้แก่ รายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ขาดจำกัดในการเข้าถึงสินเชื่อจากสถาบันการเงิน และอัตราดอกเบี้ยของหนี้ในระบบที่ไม่สอดคล้องกับความสามารถในการชำระหนี้ของประชาชน จังหวัดเชียงรายเป็นพื้นที่ที่มีประชาชนประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ มีทั้งสิ้น 18 อำเภอ และมีศูนย์ดำรงธรรม จำนวน 1 แห่ง รวมแล้วมีจุดที่รับลงทะเบียนโครงการทั้งสิ้น จำนวน 19 แห่ง อำเภอเมืองเชียงรายมีจำนวนลูกหนี้และจำนวนยอดหนี้สูงสุด รองลงมาคืออำเภอเวียงเชียงรุ้ง (จำนวนลูกหนี้ น้อยแต่จำนวนยอดหนี้สูง) และน้อยที่สุดคืออำเภอเวียงแก่น เนื่องจากอำเภอเวียงเชียงรุ้งเป็นพื้นที่ชนบทและพื้นที่การเกษตรไม่ใช่ชุมชนเมืองและมีจำนวนยอดหนี้สูง ประกอบกับจำนวนข้อพิพาทที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย และจำนวนข้อพิพาทที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จทั้งจังหวัดเชียงราย อันดับมากที่สุด อำเภอเวียงเชียงรุ้งมีจำนวนผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการ 57 ราย โดยมีจำนวนข้อพิพาทที่เข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย 52 ราย และจำนวนข้อพิพาทที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จ 43 ราย คิดเป็นร้อยละ 82.69 ขาดจำกัดในการศึกษาอยู่ในกระบวนการไกล่เกลี่ย และข้อพิพาทที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จเท่านั้น ผู้ศึกษาจึงเลือกที่จะศึกษาถึงปัญหาในการดำเนินการแก้ไขปัญหาปัญหานี้นอกระบบและวิเคราะห์การจัดการปัญหานี้นอกระบบของประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย นอกจากนี้ยังศึกษาถึงความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินการแก้ไขปัญหา

หนึ่ของระบบดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางสำหรับให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ประสบปัญหา
หนึ่ของระบบ รวมถึงเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาหนึ่ของระบบในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

โครงการแก้ไขปัญหาหนึ่ของระบบของรัฐบาลในเขตพื้นที่อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
ได้ดำเนินโครงการมาแล้ว 1 ปี ตั้งแต่มีการดำเนินโครงการ ยังไม่มีการประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างเป็น
ระบบ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับใช้เป็นแนวทางการวางแผนดำเนินกิจกรรมที่เหมาะสม ทำให้ผู้วิจัยมีความ
สนใจที่จะประเมินผลการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาหนึ่ของระบบของรัฐบาลในเขตพื้นที่อำเภอเวียงเชียงรุ้ง
จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model ตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1968, p. 19-36)
ที่กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย บริบท (Context) ปัจจัยนำเข้า (Input)
กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Product) เนื่องจากเป็นรูปแบบการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบ
ของระบบทั้งหมดและสามารถช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร เพื่อวางแผนหรือกำหนดนโยบายสำหรับ
ปรับปรุงรูปแบบกิจกรรม รวมถึงกำหนดแนวทางการบริหารโครงการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล
เกิดความเหมาะสมตรงกับความต้องการของประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการประเมินผล
โครงการสามารถนำไปต่อยอดหรือประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนในท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อคําถามของการวิจัยคือ ผลการประเมินจะสะท้อนให้เห็นถึงระดับความเหมาะสมของการดำเนิน
โครงการในแต่ละด้านของ CIPP Model โดยเฉพาะในด้านกระบวนการและปัจจัยนำเข้า ซึ่งคาดว่าจะมีผลต่อ
ประสิทธิผลของการแก้ไขปัญหาหนึ่ของระบบ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาโครงการในพื้นที่อื่นๆ
ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อประเมินโครงการแก้ไขปัญหาหนึ่ของระบบของรัฐบาล อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย
โดยใช้รูปแบบ CIPP model
- 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาโครงการแก้ไขปัญหาหนึ่ของระบบของรัฐบาล อำเภอเวียงเชียงรุ้ง
จังหวัดเชียงราย

การทบทวนวรรณกรรม

1. ความเป็นมาของปัญหาหนึ่ของระบบ

ปัญหาหนึ่ของระบบเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทย โดยมีสาเหตุจากข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่ง
เงินทุนในระบบ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และพฤติกรรมทางการเงินของประชาชนบางส่วน รัฐบาลจึง
ดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาหนึ่ของระบบในหลายระยะ เพื่อส่งเสริมให้ลูกหนึ่ของระบบกลับเข้าสู่ระบบ
สถาบันการเงินอย่างถูกต้อง (Ministry of Interior, 2023) ซึ่งโครงการดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญของนโยบาย
เศรษฐกิจฐานราก โดยมีการบูรณาการร่วมระหว่างกระทรวงการคลัง ธนาคารของรัฐ และกรมการปกครอง

ในระดับพื้นที่ อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย เป็นพื้นที่ที่มีประชาชนจำนวนมากประกอบอาชีพ
เกษตรกรรม มีรายได้ไม่มั่นคง และขาดโอกาสเข้าถึงสินเชื่อในระบบ จึงมีแนวโน้มการกู้ยืมเงินนอกระบบสูง
การดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาหนึ่ของระบบในพื้นที่นี้จึงสะท้อนภาพรวมของปัญหาระดับประเทศ และเป็น
กรณีศึกษาที่เหมาะสมสำหรับการประเมินผลโครงการในมิติต่าง ๆ

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการ (Program Evaluation) เป็นกระบวนการรวบรวม วิเคราะห์ และตีความข้อมูล
เพื่อใช้ตัดสินใจคุณค่าของโครงการ (Alkin, 1972; Rossi et al., 2004) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหาร

ตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผลว่าควรดำเนินการต่อ ปรับปรุง หรือยุติโครงการ (Scriven, 1991) ในบริบทของภาครัฐ การประเมินโครงการมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนประสิทธิภาพของนโยบายสาธารณะและการใช้ทรัพยากรของรัฐอย่างคุ้มค่า

3. รูปแบบการประเมิน CIPP Model

Stufflebeam (1971) ได้เสนอรูปแบบการประเมิน CIPP (Context, Input, Process, Product) ซึ่งเป็นกรอบการประเมินที่เน้นกระบวนการตัดสินใจเชิงระบบ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่

1. Context Evaluation การประเมินบริบท เพื่อศึกษาความต้องการ ปัญหา และโอกาสของกลุ่มเป้าหมายในสภาพแวดล้อมที่กำหนด

2. Input Evaluation การประเมินปัจจัยนำเข้า เช่น ทรัพยากร งบประมาณ และแผนการดำเนินงาน เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของกลยุทธ์

3. Process Evaluation การประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาการดำเนินงานจริงว่ามีความสอดคล้องตามแผนหรือไม่

4. Product Evaluation การประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ เพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

รูปแบบ CIPP Model จึงเหมาะสำหรับใช้ในการประเมินโครงการแก้ไขปัญหานี้ในระบบ เพราะเป็นโครงการที่มีหลายหน่วยงานเกี่ยวข้อง มีขั้นตอนต่อเนื่องตั้งแต่การขึ้นทะเบียนลูกหนี้ การเจรจาประนอมหนี้ การฟื้นฟูอาชีพ จนถึงการติดตามผล ซึ่งสามารถประเมินได้ครบทุกมิติภายใต้กรอบ CIPP Model

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยของ (Yaemlamai, 2017; Manopkham, 2018) พบว่า การใช้ CIPP Model ในการประเมินโครงการช่วยให้สามารถระบุจุดแข็ง จุดอ่อน และแนวทางปรับปรุงได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การประเมินเชิงบริบทและปัจจัยนำเข้ามีผลต่อการปรับนโยบายและแผนปฏิบัติการระดับท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินเชิงคุณค่า (value-oriented evaluation) สามารถสะท้อนความคุ้มค่าของโครงการต่อกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม

การเชื่อมโยงงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การประเมินโครงการแก้ไขปัญหานี้ในระบบควรพิจารณาองค์ประกอบทั้ง 4 ด้านของ CIPP Model อย่างสัมพันธ์กัน เพื่อให้เข้าใจทั้งบริบทของผู้มีหนี้ในระบบทรัพยากรที่ใช้ กลไกการดำเนินงาน และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง

5. ข้อคาถหมายของการประเมิน

แม้ว่าการวิจัยเชิงประเมินด้วย CIPP Model จะไม่จำเป็นต้องตั้งสมมติฐานแบบการวิจัยเชิงทดลอง แต่ควรมี “ข้อคาถหมาย” ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

1. โครงการแก้ไขปัญหานี้ในระบบจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ (Context)

2. การดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีทรัพยากรและกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา (Input)

3. กระบวนการเจรจาประนอมหนี้และติดตามผลจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และเป็นธรรม (Process)

4. ผลลัพธ์ของโครงการจะช่วยลดภาระหนี้ของประชาชนและส่งเสริมให้เข้าสู่ระบบการเงินอย่างยั่งยืน (Product)

ข้อคําถามย่อดังกล่าวสะท้อนความสัมพันธ์เชิงตรรกะระหว่างองค์ประกอบของ CIPP Model กับวัตถุประสงค์การประเมินโครงการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการแก้ไขปัญหาน้ํนอกระบบของรัฐบาล กรณีศึกษาเขตพื้นที่อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ใช้กรอบการประเมิน CIPP Model (Context, Input, Process, Product) เป็นแนวทางหลักในการออกแบบการประเมินข้อมูล โดยผสมผสานการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ภาพการประเมินที่ครบถ้วนและเชื่อถือได้ รายละเอียดมีดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ผู้ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาน้ํนอกระบบในเขตอำเภอเวียงเชียงรุ้ง และเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ปฏิบัติงานในโครงการ

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ (Quantitative sample) ระบุว่าในข้อมูลปัจจุบันมีผู้ลงทะเบียน 57 ราย เท่ากับขนาดประชากรทั้งหมด เป็นการสำรวจครบประชากร (Census) และอธิบายเหตุผลว่าทำการสำรวจทั้งหมดเพราะจํานวนไม่มาก

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ (Qualitative sample) สัมภาษณ์เชิงลึก เลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น นายอำเภอ/ผู้แทน, ผู้กำกับสถานีตำรวจ, หัวหน้าพัฒนาชุมชน, กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน, ผู้แทน อปท. จํานวนประมาณ 5 ราย (เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ) ระยะเวลาเก็บข้อมูลเริ่มตั้งแต่ รัฐบาลประกาศ ให้มีการลงทะเบียนของประชาชนที่ประสงค์เข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหาน้ํนอกระบบภายในปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

CIPP Model ประกอบด้วย 4 มิติ ได้แก่

Context	: บริบท ความต้องการ และปัญหาเชิงสภาพแวดล้อม
Input	: ทรัพยากร แผนงาน มาตรการ และกลไกการจัดการ
Process	: ขั้นตอนการดำเนินงาน การประสานงาน และการปฏิบัติจริง
Product	: ผลลัพธ์เชิงปริมาณ/คุณภาพ ผลกระทบต่อผู้รับบริการ

ข้อคําถาม (expectations) คาดว่าด้าน Input และ Process จะมีผลเชิงบวกต่อระดับความพึงพอใจ และผลสัมฤทธิ์ของโครงการและความคิดเห็นของผู้ลงทะเบียนเข้าโครงการ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ใช้รวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้น โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสร้างแบบสอบถาม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโครงการ ชุดสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview guide) ระบุหัวข้อและคำถามนำ ได้แก่ บริบทปัญหา, ทรัพยากร และการเตรียมความพร้อม, ขั้นตอนการปฏิบัติและปัญหา, ผลลัพธ์ที่สังเกตได้, ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ระบุความยาวการสัมภาษณ์ (ประมาณ 45-60 นาที) และวิธีบันทึก (บันทึกเสียง+ถอดคำ) แบบสอบถามจํานวน 1 ชุด แต่ละชุดแบ่งออกเป็น 3 ส่วน

แบบสอบถาม สำหรับผู้ที่ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหานี้ในระบบประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน จำนวนเงินที่เป็นหนี้ จำนวนแหล่งที่เป็นหนี้

ส่วนที่ 2 การประเมินโครงการแก้ไขปัญหานี้ในระบบของรัฐบาลกรณีศึกษาในเขตพื้นที่ของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model ใน 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบริบท จำนวน 5 ข้อ
2. ด้านปัจจัยนำเข้า จำนวน 5 ข้อ
3. ด้านกระบวนการ จำนวน 5 ข้อ
4. ด้านผลผลิต จำนวน 5 ข้อ

การกำหนดตัวเลือกของแบบสอบถาม ลักษณะตัวเลือกของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามหลักของ ลิเคอร์ท (Likert) โดยผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเลือกตอบได้ 5 ระดับสอดคล้อง โดยใช้เกณฑ์การเลือกตอบและให้คะแนน ดังนี้ (Manopakham, 2018, p. 191)

แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 การประเมินผลโครงการแก้ไขปัญหานี้ในระบบของรัฐบาลในเขตพื้นที่ของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP model กับระดับความคิดเห็น

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

ส่วนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินโครงการแก้ไขปัญหานี้ในระบบของรัฐบาลกรณีศึกษาในเขตพื้นที่ของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และทบทวนเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมินจากแบบจำลอง CIPP Model ใน 4 ด้าน

2. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยทำ IOC (Index of item objective congruence) หากข้อใดที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 หรือผู้เชี่ยวชาญมีคำแนะนำให้ปรับปรุงแก้ไขจะเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยมีผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ จำนวน 3 ท่าน การหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามเป็นรายข้อ (Index of item-objective congruence: IOC) โดยรวบรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญค่า IOC ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เท่ากับ 0.95 และ ส่วนที่ 2 โดยรูปแบบ CIPP model เท่ากับ 0.98

3. ตรวจสอบค่าความเที่ยงหรือความเชื่อถือได้ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ในพื้นที่อำเภออื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรแต่ไม่ใช่ประชากร โดยใช้สูตรการหาแอลฟาของ Cronbach ถ้าได้ค่าแอลฟามากกว่า 0.70 ขึ้นไปจึงจะนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง โดยได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามมากกว่า 0.70 ทุกด้าน

4. การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิจัยโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยและทีมงานเก็บข้อมูล ได้ดำเนินการติดต่อและประสานงานกับประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความร่วมมือเก็บข้อมูลแบบสอบถามและดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม

2. ข้อมูลที่ได้จากเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจะดำเนินการจัดเก็บเป็นความลับ โดยใช้รหัสกำกับ และแปลผล นำเสนอในภาพรวมของวัตถุประสงค์การวิจัยเท่านั้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน จำนวนเงินที่เป็นหนี้ จำนวนแหล่งที่เป็นหนี้ เพื่อดำเนินการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ผลจากผู้ที่ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหานี้ในระบบประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency distribution) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลจากข้อเสนอแนะสรุปความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลและเขียนในรูปแบบการพรรณนา

เกณฑ์การแปลผล

ข้อมูลเชิงปริมาณ

โปรแกรม SPSS

การจัดการข้อมูล: Data entry → Data cleaning (ตรวจหาค่าขาด/ผิดปกติ) → ตรวจสอบการกระจายข้อมูล

การวิเคราะห์หลัก: ใช้สถิติเชิงพรรณนา (frequency, percentage, mean, SD) เพื่อสรุปการประเมินในแต่ละมิติของ CIPP และระดับความพึงพอใจ

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การแปลผลของค่าเฉลี่ยของการประเมินผลจากผู้ที่ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหานี้ในระบบประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย โดยรูปแบบ CIPP Model ในรูปแบบตามแนวคิดของ (Best, 1970, as cited in Manopkham, 2018, p. 191) โดยกำหนดช่วงชั้น ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีผลการประเมินในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีผลการประเมินในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีผลการประเมินในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีผลการประเมินในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีผลการประเมินในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัยการประเมินโครงการแก้ไขปัญหานี้ในระบบของรัฐบาล กรณีศึกษาในเขตพื้นที่อำเภอเวียงเชียงรุ้งจังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model จำแนกกลุ่มประชากรและสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการแปลผลการประเมินโครงการแก้ไขปัญหานี้ในระบบของรัฐบาล ในเขตอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ในภาพรวม (N=57)

รูปแบบ CIPP model	μ	σ	แปลผล
บริบท	4.45	0.48	มาก
ปัจจัยนำเข้า	4.87	0.26	มากที่สุด
กระบวนการ	4.93	0.20	มากที่สุด
ผลผลิต	4.22	0.43	มาก
รวม	4.62	0.20	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามความคิดเห็นของเกี่ยวกับผู้ลงทะเบียนโครงการแก้ไขปัญหานี้ นอกระบบของรัฐบาล ข้อมูลทั่วไปพบว่าเป็นเพศหญิงอยู่ในช่วงอายุ 31 – 40 ปี ระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกร มีรายได้ต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท จำนวนเงินที่เป็นหนี้ 100,001 บาทขึ้นไป จำนวนแหล่งที่เป็นหนี้ จำนวน 1 แห่ง

โครงการแก้ไขปัญหานี้ นอกระบบของรัฐบาลในเขตอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย มีผลการประเมินในภาพรวมระดับมากที่สุด ($\mu = 4.62$, $\sigma = 0.20$) โดยมีด้านกระบวนการอยู่ระดับมากที่สุด ($\mu = 4.93$, $\sigma = 0.20$) ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ระดับมากที่สุด ($\mu = 4.87$, $\sigma = 0.26$)

ผลการประเมินด้านบริบท ในภาพรวมระดับมาก ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.48$) โดยส่วนใหญ่มีประเด็นโครงการแก้ไขปัญหานี้ นอกระบบสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน อยู่ระดับมากที่สุด ($\mu = 4.74$, $\sigma = 0.48$) มีประเด็นโครงการแก้ไขปัญหานี้ นอกระบบเหมาะสมกับสภาพสังคม อยู่ระดับมาก ($\mu = 4.49$, $\sigma = 0.57$) และมีประเด็นรัฐบาลให้ความสำคัญต่อโครงการโดยกำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมการดำเนินโครงการ อยู่ระดับมาก ($\mu = 4.21$, $\sigma = 0.65$)

ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมระดับมากที่สุด ($\mu = 4.87$, $\sigma = 0.26$) โดยส่วนใหญ่มีประเด็นความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่ขอสิ่งตอบแทน ไม่รับสินบน ไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบ อยู่ระดับมากที่สุด ($\mu = 4.98$, $\sigma = 0.31$) มีประเด็นการให้บริการเหมือนกันทุกรายโดยไม่เลือกปฏิบัติ อยู่ระดับมากที่สุด ($\mu = 4.89$, $\sigma = 0.31$) และมีประเด็นได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการ (ความถูกต้อง ครบถ้วน ไม่ผิดพลาด), เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ ตอบข้อซักถามได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือ อยู่ระดับมากที่สุด ($\mu = 4.84$, $\sigma = 0.37$)

ผลการประเมินด้านกระบวนการในภาพรวมระดับมากที่สุด ($\mu = 4.93$, $\sigma = 0.20$) โดยส่วนใหญ่มีประเด็น คณะกรรมการพิจารณาโครงการมีความรู้ความสามารถแก้ไขปัญหาคือ อยู่ระดับมากที่สุด ($\mu = 4.96$, $\sigma = 0.19$) มีประเด็น การติดตามตรวจสอบผู้เข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่อง อยู่ระดับมากที่สุด ($\mu = 4.95$, $\sigma = 0.23$) และมีประเด็นเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินโครงการมีเพียงพอต่องานที่รับผิดชอบ, ประเด็นมีการพิจารณาอนุมัติเงินให้นำไปใช้หนี้ นอกระบบอย่างรวดเร็วตามขั้นตอนที่กำหนด อยู่ระดับมากที่สุด ($\mu = 4.91$, $\sigma = 0.34$)

ผลการประเมินด้านผลผลิต ในภาพรวมระดับมาก ($\mu = 4.22$, $\sigma = 0.43$) มีประเด็น ท่านได้รับสิ่งที่เป็นประโยชน์จากโครงการแก้ไขปัญหานี้ นอกระบบ อยู่ระดับมาก ($\mu = 4.39$, $\sigma = 0.53$) โดยมีประเด็นโครงการแก้ไขปัญหานี้ นอกระบบสามารถช่วยลดหนี้หรือสร้างรายได้ให้แก่ท่าน อยู่ระดับมาก ($\mu = 4.23$, $\sigma = 0.46$) มีประเด็น หลังการเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหานี้ นอกระบบ ท่านมีความสุขและคุณภาพชีวิตโดยรวมดีขึ้น อยู่ระดับมาก ($\mu = 4.14$, $\sigma = 0.58$)

โครงการแก้ไขปัญหานี้่นอกระบบของรัฐบาลในเขตพื้นที่อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย เป็นโครงการที่ต้องปรับปรุงและแก้ไขเพื่อให้ผลดำเนินการแก้ไขปัญหานี้่นอกระบบของรัฐบาลในเขต อำเภอเวียงเชียงรุ้ง เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่เข้ารับการลงทะเบียน และเพื่อให้สามารถขับเคลื่อนได้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน ควรมีแนวทางการพัฒนาการดำเนินการโครงการแก้ไขปัญหานี้่นอกระบบในเขตอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ดังนี้

ด้านบริบท

1. ควรจัดทำแผนการดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการแก้ไขปัญหานี้่นอกระบบของอำเภอเวียงเชียงรุ้ง ที่ระบุวัตถุประสงค์เป้าหมายตัวชี้วัด ผลที่คาดว่าจะได้รับ รวมถึงหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถวางแผนการขอรับสนับสนุนทรัพยากร วางแผนกระบวนการเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ที่เป็นน้่นอกระบบในทุกมิติทุกด้าน
2. ควรสนับสนุนให้คณะกรรมการโครงการแก้ไขปัญหานี้่นอกระบบมีบทบาทในการเพิ่มศักยภาพ พัฒนาทักษะเพื่อขับเคลื่อนดำเนินโครงการแก้ไขปัญหานี้่นอกระบบให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ควรสนับสนุนให้ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับน้่นอกระบบ กำหนดนโยบายและบูรณาการร่วมกัน กับเจ้าหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน

ปัจจัยนำเข้า

1. ควรปรับปรุงหลักสูตรอบรมหรือกิจกรรมให้สอดคล้องเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ และทำให้ผู้ที่เข้ารับการลงทะเบียนแก้ไขปัญหานี้่นอกระบบตามสภาวะเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างเหมาะสม
2. ควรสร้างภาคีเครือข่ายให้เข้มแข็งสนับสนุนการจัดหาแหล่งเงินทุนในระบบ เพื่อให้มีแหล่งเงินทุน ได้อย่างเพียงพอ
3. ปกครองอำเภอเวียงเชียงรุ้ง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานีตำรวจภูธรเวียงเชียงรุ้ง ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ควรอำนวยความสะดวกของประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

ด้านกระบวนการ

1. ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโครงการแก้ไขปัญหานี้่นอกระบบ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมและเชิญชวนให้ประชาชนผู้ที่สนใจทั่วไปสามารถเข้าร่วมกิจกรรม เปิดโอกาสสร้างเวที และสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้
2. ควรจัดทำรายงานผลและการติดตามตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ สามารถวัดผลดำเนินการกิจกรรม ได้อย่างครบถ้วน เพื่อให้ทราบข้อดีและข้อเสียของโครงการ

ด้านผลผลิต

1. สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมที่สามารถสร้างรายได้และลดรายจ่ายในครัวเรือนของผู้เป็นน้่นอกระบบ
2. รมรงค์ให้ประชาชนในพื้นที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการความร่วมมือในการจัดหาตลาด เพื่อจำหน่ายสินค้าให้กับผู้เป็นน้่นอกระบบ ทำให้ผู้ที่เป็นน้่นอกระบบมีรายได้เพิ่มขึ้น
3. เป็นกำลังใจให้กับผู้เป็นน้่นอกระบบ เพื่อให้ผู้เป็นน้่นอกระบบมีกำลังใจและเห็นคุณค่าของตนเองในสังคมมากยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การประเมินโครงการแก้ไขปัญหาน้ำนอกระบบของรัฐบาล กรณีศึกษาในพื้นที่อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ด้านบริบท

ด้านบริบท พบว่าผลการประเมินโครงการแก้ไขปัญหาน้ำนอกระบบของรัฐบาลในพื้นที่อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากโครงการแก้ไขปัญหาน้ำนอกระบบของรัฐบาลเห็นว่ายโยบายโครงการแก้ไขปัญหาน้ำนอกระบบสอดคล้องความต้องการของประชาชนเหมาะสมกับสภาพสังคม สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาน้ำนอกระบบสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และรัฐบาลให้ความสำคัญต่อโครงการ โดยกำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมการดำเนินโครงการทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาน้ำได้ ซึ่งเป็นรากฐานของประเทศไทย รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม การดำเนินการของเจ้าหน้าที่โครงการแก้ไขปัญหาน้ำนอกระบบซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (Nitisabunyakorn, 2015) เรื่อง การประเมินผลการดำเนินงานโครงการกองทุนหมู่บ้านเนินมะกอกนอก หมู่ที่ 8 ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมโครงการอยู่ในระดับดีมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรก พบว่า นโยบายกองทุนหมู่บ้านมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาคือการดำเนินงานโครงการกองทุนหมู่บ้านมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ของกองทุน และนโยบายกองทุนหมู่บ้านทำให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมตามลำดับ

2. ด้านปัจจัยนำเข้า

ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าผลการประเมินโครงการแก้ไขปัญหาน้ำนอกระบบของรัฐบาล เขตพื้นที่อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากโครงการแก้ไขปัญหาน้ำนอกระบบของรัฐบาลเห็นว่า นโยบายโครงการแก้ไขปัญหาน้ำนอกระบบของรัฐบาล เจ้าหน้าที่ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ไม่ขอสิ่งตอบแทน ไม่รับสินบน ไม่หาผลประโยชน์ในทางมิชอบ โดยมีการให้บริการเหมือนกันทุกรายโดยไม่เลือกปฏิบัติ และได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการ (ความถูกต้อง ครบถ้วน ไม่ผิดพลาด), เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ ตอบข้อซักถามได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (Pasusiroj & Jantuk, 2015) เรื่อง การประเมินความสำเร็จโครงการสินเชื่อธนาคารประชาชนของธนาคารออมสิน ปัจจัยการนำเข้าพบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นพนักงานที่ได้รับมอบหมายได้กล่าวถึงการให้ความช่วยเหลือ แนะนำข้อมูลทางด้านการบริหารค่าใช้จ่ายในการนำไปชำระหนี้ นอกระบบบัตรเครดิต มีความจริงใจต่อลูกค้า รวมถึงการรับฟังปัญหาที่ลูกค้าได้เล่าถึงเรื่องราวต่างๆ ในชีวิต นอกจากนี้พนักงานกล่าวถึงเงินกู้เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ให้ข้อมูลหลักนำเงินไปชำระภาระหนี้สิน และรวมค่าใช้จ่ายในการหนี้ทั้งหมดมาชำระเพียงสัญญาเดียว

3. ด้านกระบวนการ

ด้านกระบวนการ พบว่าผลการประเมินโครงการแก้ไขปัญหาน้ำนอกระบบของรัฐบาล เขตพื้นที่อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากโครงการแก้ไขปัญหาน้ำนอกระบบ

ของรัฐบาล เห็นว่าเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินโครงการมีเพียงพอต่องานที่รับผิดชอบ มีการติดตามตรวจเยี่ยมผู้เข้าร่วมโครงการอย่างต่อเนื่องและเจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินโครงการมีเพียงพอต่องานที่รับผิดชอบ มีการพิจารณาอนุมัติเงินเพื่อนำไปใช้หนี้้นอกระบบอย่างรวดเร็วตามขั้นตอนที่กำหนด ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของ (Theerawatnanon, 2020) เรื่อง การประเมินผลการดำเนินงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา ด้านกระบวนการ หัวหน้างานแผนระดับอำเภอหรือผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบ การประเมินผลการดำเนินงานสาธารณสุขของอำเภอ มีความคิดเห็นเห็นด้วยในระดับมาก อำเภอมีการประชุมเตรียมความพร้อมรับการประเมินผลทุกครั้ง รองลงมา คือ มีการกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานยอมรับข้อบกพร่องของตนเองเพื่อปรับปรุงแก้ไขงาน ต้องใช้บุคลากรจำนวนมาก ซึ่งต่างจากโครงการแก้ไขปัญหานี้้นอกระบบของรัฐบาลที่ใช้บุคลากรที่มีอยู่แล้วเป็นเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานอีกงานหนึ่งสำหรับโครงการนี้ จึงไม่จำเป็นต้องหาบุคลากรเพิ่ม

4. ด้านผลผลิต

ด้านผลผลิต พบว่าผลการประเมินโครงการแก้ไขปัญหานี้้นอกระบบของรัฐบาล เขตพื้นที่อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ในภาพรวมระดับมาก เนื่องจากโครงการแก้ไขปัญหานี้้นอกระบบของรัฐบาลทำให้ประชาชนได้รับสิ่งที่เป็นประโยชน์ อาทิเช่น สามารถช่วยลดหนี้และสร้างรายได้ หลังการเข้าร่วมโครงการประชาชนมีความสุขและคุณภาพชีวิตโดยรวมดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ (Yaemlamai & Hongwisate, 2017) เรื่อง การประเมินผลโครงการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลตะเคียนเตี้ย อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีสุขภาพที่ดีขึ้นเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมสามารถใช้ชีวิตในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการออกกำลังกายได้รับความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัย ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองเกี่ยวกับสุขภาพมากขึ้น

สรุปองค์ความรู้

การประเมินโครงการแก้ไขปัญหานี้้นอกระบบของรัฐบาล กรณีศึกษาอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model

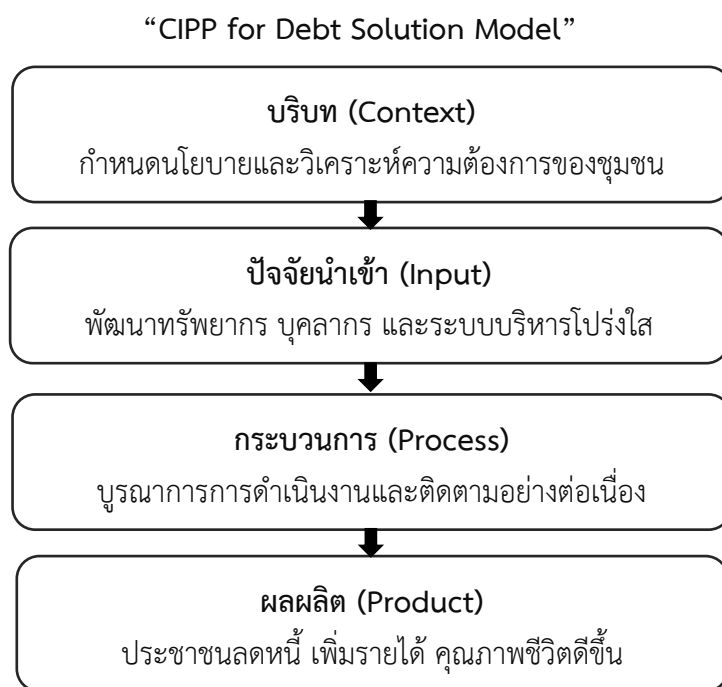
องค์ความรู้สำคัญที่ได้รับการวิจัย

การวิจัยนี้ได้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในการประเมินและบริหารโครงการภาครัฐ โดยใช้ CIPP Model (Context – Input – Process – Product) เป็นกรอบแนวคิดหลัก ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานของโครงการมีความชัดเจน ครบคลุม และสามารถใช้อัตราผลการประเมินเพื่อพัฒนาและตัดสินใจเชิงนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตารางที่ 2 แสดงพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ในการประเมินและบริหารโครงการภาครัฐ โดยใช้ CIPP Model

องค์ประกอบ	ผลการประเมิน	องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับ
Context (บริบท)	ระดับมาก	โครงการสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและปัญหาจริงของชุมชน ทำให้เกิดความร่วมมือจากภาคประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
Input (ปัจจัยนำเข้า)	ระดับมากที่สุด	การบริหารทรัพยากรอย่างโปร่งใส การมีบุคลากรที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ และมีทักษะในการบริการ เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโครงการ
Process (กระบวนการ)	ระดับมากที่สุด	การบูรณาการการทำงานของหน่วยงานรัฐในพื้นที่ การติดตามตรวจเยี่ยมและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้การดำเนินโครงการมีความยั่งยืนและปรับปรุงได้ตรงจุด
Product (ผลผลิต)	ระดับมาก	โครงการช่วยให้ประชาชนลดหนี้จนระบบ มีรายได้เพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตดีขึ้น และเกิดความเชื่อมั่นต่อภาครัฐในการให้บริการ

แผนภูมิองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

องค์ความรู้/นวัตกรรมใหม่ : “CIPP for Debt Solution Model”

ระบบประเมินและบริหารโครงการภาครัฐเชิงบูรณาการ ที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน

นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการวิจัย

จากการประยุกต์ใช้ CIPP Model งานวิจัยนี้ได้สร้างนวัตกรรมเชิงระบบการบริหารและประเมินผลโครงการภาครัฐแบบบูรณาการ เรียกว่า “CIPP for Debt Solution Model” ซึ่งเป็นแนวทางใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโครงการพัฒนาสังคมอื่น ๆ ได้ โดยมีจุดเด่นคือ การเชื่อมโยงข้อมูล นโยบาย การปฏิบัติ ผลลัพธ์อย่างเป็นระบบ ใช้กระบวนการติดตามและประเมินผลแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นผลสัมฤทธิ์หลัก

การถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์

ตารางที่ 3 แสดงด้านการนำไปใช้ประโยชน์ วิธีการถ่ายทอด/ขยายผล

ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	วิธีการถ่ายทอด/ขยายผล
ด้านวิชาการ	ใช้เป็นกรอบแนวคิดต้นแบบในการวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation Research) และการสอนด้านการบริหารโครงการภาครัฐ
ด้านชุมชน	หน่วยงานในพื้นที่สามารถนำโมเดลนี้ไปใช้ในการวางแผน แก้ไข และติดตามโครงการแก้หนี้ในระบบในระดับอำเภอหรือจังหวัดอื่น
ด้านเศรษฐกิจ-สังคม	ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงแหล่งทุนในระบบ ลดการพึ่งพาหนี้นอกระบบ เสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจฐานราก
ด้านนโยบายรัฐ	ใช้เป็นเครื่องมือเชิงนโยบาย (Policy Tool) เพื่อวิเคราะห์ ประเมิน และตัดสินใจปรับปรุงมาตรการแก้ไขปัญหานี้ ภาคประชาชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปภาพรวม งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้เชิงระบบที่เชื่อมโยงระหว่างการบริหารโครงการและการประเมินผล โดยใช้ CIPP Model เป็นเครื่องมือหลัก ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมในการจัดการปัญหานี้ในระบบที่สามารถนำไปใช้ได้จริงทั้งในระดับนโยบาย ชุมชน และเศรษฐกิจฐานราก เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการแก้ปัญหานี้ในระบบของรัฐบาล กรณีศึกษาอำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย โดยใช้รูปแบบ CIPP Model” พบว่า การดำเนินโครงการในภาพรวมอยู่ในระดับ “มาก” ถึง “มากที่สุด” ในทุกองค์ประกอบของ CIPP Model ได้แก่ (1) บริบท (Context) มีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน (2) ปัจจัยนำเข้า (Input) มีการบริหารทรัพยากรและบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ (3) กระบวนการ (Process) มีการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานและมีการติดตามต่อเนื่อง (4) ผลผลิต (Product) ช่วยลดภาระหนี้และยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนได้จริง จากผลดังกล่าวก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ คือ “แนวทางการบริหารและประเมินผลโครงการภาครัฐแบบบูรณาการด้วย CIPP Model”

ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเชื่อมโยงระหว่างนโยบาย ทรัพยากร กระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ สามารถยกระดับประสิทธิภาพการบริหารโครงการได้อย่างยั่งยืน ทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยอภิปรายข้อเสนอแนะจากการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มประชากร

1. รัฐบาลตระหนักให้มีความสำคัญต่อโครงการ โดยกำหนดเป็นนโยบายส่งเสริมการดำเนินโครงการ

2. รัฐบาลต้องยกระดับการบริการที่ตรงกับความต้องการ (ความถูกต้อง ครบถ้วน ไม่ผิดพลาด) และประเด็นเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำ ตอบข้อซักถามได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง น่าเชื่อถือ กล่าวคือทำงานแบบรัฐแต่บริการแบบเอกชนเข้ามาใช้ควบคู่กัน

3. ให้รัฐบาลเพิ่มการพิจารณาอนุมัติเงินให้นำไปใช้หนี้้นอกระบบอย่างรวดเร็วตามขั้นตอนที่กำหนด และหลังจากการเข้าร่วมโครงการแก้ไขปัญหานี้้นอกระบบทำให้ประชาชนมีคุณภาพที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการนำผลวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการแก้ไขปัญหานี้้นอกระบบ รวมไปถึงองค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นและท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ลงทะเบียนแก้ไขปัญหานี้้นอกระบบได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. การตั้งกลุ่มของผู้ลงทะเบียนแก้ไขปัญหานี้้นอกระบบ ให้ผู้เป็นหนี้้นอกระบบจัดตั้งกลุ่มขึ้นตามอัตราค่า ควรจัดกิจกรรมภายในกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ เป็นโอกาสในการยกระดับศักยภาพและคุณภาพชีวิตของผู้ที่เป็นหนี้้นอกระบบ และควรจัดทำแผนการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

2. รัฐบาลต้องมีนโยบาย ระยะสั้น ระยะกลาง ระยะยาว อย่างต่อเนื่อง ในการแก้ไขปัญหานี้้นอกระบบและในการวางแผนชีวิตทางการเงิน โดยใช้หลักวินัยวางแผนทางการเงินควบคู่ไปกับโครงการ

3. รัฐบาลควรมีการเปิดโครงการแก้ไขปัญหานี้้นอกระบบให้ต่อเนื่อง และหาแนวทางกระบวนการขั้นตอนให้ผู้ที่เป็นหนี้้นอกระบบเข้าถึงแหล่งหนี้้นในระบบ (ธนาคาร) ให้สำเร็จ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ศึกษาสิ้นสุดที่กระบวนการใกล้เคียงของภาครัฐ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการประเมินผลการดำเนินโครงการแก้ไขปัญหานี้้นอกระบบของรัฐบาล ในระดับอำเภอหรือจังหวัด เพื่อให้ได้ข้อมูลมาเปรียบเทียบผลการประเมินแต่ละด้านสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการต่อไป

2. ควรศึกษาการประเมินคุณภาพชีวิตของผู้เป็นหนี้้นอกระบบระหว่างผู้ที่เข้าร่วมโครงการกับผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการ และหลังจากการเข้าร่วมโครงการ

References

- Alkin, M. C. (1972). *Evaluation theory development*. *Evaluation Comment*, 3(1), 2–7.
University of California, Los Angeles.
- Best, J. W. (1970). *Research in education* (2nd ed.). Prentice-Hall.
Chiang Rai Provincial Center for Addressing Informal Debt Problems. (n.d.).
[Unpublished internal report]. Chiang Rai Provincial Office, Thailand.
- Manager Online. (2023, November 28). *Government speeds up efforts to solve informal debt problems in Chiang Rai province*. [https://www.manager.co.th/problems in Chiang Rai province](https://www.manager.co.th/problems%20in%20Chiang%20Rai%20province).
- Manopakham, P. (2018). *Evaluation of social service provision for older persons by local administrative organisations in Narathiwat Province* (Doctoral dissertation, Burapha University). *Burapha University Institutional Repository*.
<https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/8750>
- Ministry of Interior, Department of Local Administration. (2023, November 13). *Official letter No. มท 0307.2/ว 33030*.
- Nitisabunyakorn, N. (2015). *Evaluation of the implementation of the Village Fund Project at Noen Makok Nok, Village No. 8, Samet Subdistrict, Mueang District, Chonburi Province*. *Burapha University Institutional Repository*.
<https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/11013>
- Pasusiroj, T., & Chantuk, T. (2015). Assessment of the success of the People's Bank loan project of the Government Savings Bank. *Rajamangala Lanna Journal*, 3(2), July–December 2015. Public and Private Management, Faculty of Management Science, Silpakorn University. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/balajhss/article/view/75244/60645>
- Rossi, P. H., Lipsey, M. W., & Freeman, H. E. (2004). *Evaluation: A systematic approach* (7th ed.). Sage Publications.
- Scriven, M. (1991). *Evaluation thesaurus* (4th ed.). Sage Publications.
- Stufflebeam, D. L. (1968). *Evaluation as enlightenment for decision-making*. Evaluation Center, Ohio State University.
- Stufflebeam, D. L. (1971). The relevance of the CIPP evaluation model for educational accountability. *Journal of Research and Development in Education*, 5(1), 19–25.
- Theerawatnanon, N. (2020). An evaluation of the performance of the Nakhon Ratchasima provincial public health office. *Journal of Research and Health Innovation Development*, 6(1), 90–107.
<https://he02.tci-thaijo.org/index.php/journalkorat/article/view/247545/168160>
- Yaemlamai, N., & Hongwisate, S. (2017). *Evaluation of the elderly health promotion project, Takhian Tia Subdistrict Municipality, Bang Lamung District, Chonburi Province*. *Burapha University Institutional Repository*.
<https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/6693>